

Araştırma Makalesi / Research Article

**2020-2022 Yılları Arasında Türkiye’de Yayımlanan Çevre Eğitimi
Konulu Tezlerin Yönelimleri***Tendencies of Environmental Education Theses Published in
Turkey Between 2020-2022*Meryem DEMİRCİ ARSLAN ¹ & Ergin HAMZAOĞLU ²

Geliş/Received: 11.07.2023

Kabul/Accepted: 02.08.2023

Öz

Bu çalışmada, 2020 yılından 2023 yılının Mayıs ayına kadar Türkiye’de hazırlanan ve YÖK Tez Merkezi’nde yayımlanan “Çevre Eğitimi” konulu tezlerin çeşitleri, araştırma yöntemleri, örneklem grup tercihleri, veri toplama araçları ve çalışma odakları araştırılmıştır. Tez verileri toplanırken tez tarama formu kullanılmıştır. Doküman analizi şeklinde tasarlanan bu çalışma için YÖK Tez Merkezi’nde 2020, 2021, 2022 yılı ve 2023 yılının Mayıs ayına kadar yayımlanmış toplam 116 tez incelenmiştir. Veriler fen eğitimi alanında uzman üç farklı kodlayıcı tarafından kodlanmış ve kodlayıcılar arası tutarlılık katsayısı %90 olarak hesaplanmıştır. Betimsel analize ve içerik analizine tabi tutulan verilerden elde edilen bulgulara göre çevre eğitimi konulu tezlerin en fazla 2022 yılında yayımlandığı; örneklem grubu olarak sırasıyla öğretmen adayları, öğretmenler ve ortaokul öğrencilerinin tercih edildiği, nicel araştırma desenlerinin sayıca daha fazla çalışıldığı ve veri toplama araçlarında sayıca en fazla tercih edilenlerin ölçekler, görüşme soruları olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre en fazla çalışılan konu başlıkları “bir yöntemin çevre eğitiminde kullanılması, çevre tutumu, çevre okuryazarlığı, ders kitapları ve öğretim programlarının incelenmesi” olmuştur. Yıllar içinde en az çalışılan konu başlıkları ise “uygulamalı çevre eğitimi, ölçek geliştirme, su ayak izi- sıfır atık, ekolojik kimlik gelişimi, doğa vizyonu- algısı- metaforu, ekobilimsel düşünme” şeklinde olmuştur. Yapılan araştırmaya göre çevre eğitimi temasında sınırlı bir çerçevede çalışıldığı fakat dünyadaki güncel literatür yansımalarının sayıca az dahi olsa ülkemizde de çalışılmaya başlandığı görülmüştür. Bireye bütün ömrü boyunca eşlik edecek bir ekolojik kimlik gelişiminin hedeflendiği çevre eğitiminde, uygulamaya dönük süreç değerlendirmenin olduğu ve her sınıf seviyesinde bu eğitimlerin devam ettiği araştırmalar önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çevre eğitimi, doküman analizi, çevre eğitiminde eğilimler, ekolojik kimlik, tez inceleme

Abstract

¹ **Sorumlu Yazar/Corresponding Author**, Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri ABD, Fen Bilgisi Eğitimi, Ankara-Türkiye. E-posta: mrymdmrc.1990@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6591-2359

²Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı Ankara-Türkiye. E-posta: erginhamzaoglu@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6053-6796

Önerilen Atıf/Suggested Citation: M. Demirci Arslan & E. Hamzağlu. (2023). 2020-2022 Yılları Arasında Türkiye’de Yayımlanan Çevre Eğitimi Konulu Tezlerin Yönelimleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 94-115.

In this study, the types, research methods, sample group preferences, data collection tools and study focuses of the theses on "Environmental Education" prepared in Turkey and published in YÖK Thesis Center from 2020 to May 2023 were investigated. While collecting thesis data, a thesis screening form was employed. For this study, which was designed as a document analysis, a total of 116 theses published in YÖK Thesis Center until 2020, 2021, 2022, and 2023- May were examined. The data were coded by three different coders who were experts in the field of science education and the consistency coefficient between the coders was calculated as 90%. According to the findings obtained from the data subjected to descriptive and content analysis, it is stated that the theses on environmental education were published in 2022 at the most. It was determined that prospective teachers, teachers and secondary school students were preferred as the sample group, quantitative research designs were studied more in number, and scales and interview questions were the most preferred ones in data collection tools. According to the findings, the most studied topics were the use of a method in environmental education, environmental attitude, environmental literacy, textbooks and examination of curricula. The least studied topics over the years have been applied environmental education, scale development, zero waste water footprint, ecological identity development, nature vision-perception-metaphor, ecoscientific thinking. According to the research, it has been seen that the environmental education theme has been studied in a limited framework, but the current literature in the world has started to be studied in our country, even if it is few. In environmental education, where the development of an ecological identity that will accompany the individual throughout his life is aimed at, practical process evaluation and studies in which these trainings continue at every grade level have been suggested.

Keywords: Environmental education, document analysis, trends in environmental education, ecological identity, thesis review

1. GİRİŞ

Doğal kaynakların tüketimi, hava ve su kirliliği, iklim değişikliği gibi çevresel sorunlar insan sağlığı, ekonomik gelişme ve ulusal güvenlik gibi birçok alanı tehdit etmektedir. Bu sorunların çözümünde, farklı bakış açılarını anlama, sorunları analiz etme, çeşitli ihtiyaçları dengeleme ve bilinçli hareket gereklidir. Çözüme giden yol şüphesiz uygun şekilde verilmiş bir eğitimidir. Çevre eğitimi bireyleri düşünmeye, karar vermeye ve yaşamlarını değiştirmeye teşvik etmelidir (North American Association for Environmental Education [NAAEE], 2016). Ancak son kırk yılda çevre eğitiminin istenen etkiyi gösterememesi ve çevresel yıkımın geri dönülemez bir noktaya ulaşması, çevre bilincinin ve ekolojik kimlik gelişiminin önemini artırmıştır (Saylan ve Blumstein, 2011; Erten, 2005). Bu nedenle, çevre eğitimi son derece önemli hâle gelmiştir. Eğitimin odağındaki bireyde meydana gelebilecek bilinçli ve istendik bir davranış değişikliği ile ekolojik kimliğe sahip bir bireyin yetişmesi; çevre sorunlarının çözülmesi hatta hiç oluşmaması mümkün olacaktır (Erten, 2005; Ürey, 2018). Dünyada olduğu gibi ülkemizde de çevre eğitimine verilen önem her geçen gün artmaktadır.

Araştırmacılar için çalışılan alandaki gelişim ve değişimlerden haberdar olunması oldukça önemlidir. Literatürdeki boşlukların bulunması, eksikliklerin fark edilmesi araştırmacılar için çıkış noktası olabilmektedir. Bu sebeple belli alanlarda belli periyotlarla yapılmış literatür taramaları, araştırmacılara hem yol gösterici olmakta hem

de kolaylık sağlamaktadır. Bahsi geçen literatür taraması çalışmalarına birçok alanda rastlanmaktadır. Özel eğitimde Coşkun, Dündar ve Parlak (2014); drama eğitiminde Can Yaşar & Aral (2011); müzik eğitiminde Karkın (2011); sosyal bilgiler eğitiminde Duman & İnel (2019); Sezer, İnel & Gökalp (2019) çalıştıkları alanda genel araştırma yönelimin anlaşılabilmesi için belirli kriterlere göre literatür taramaları yapmışlardır.

Çevre eğitiminde de bu alanda yapılan çalışmaların genel yönelimleri her zaman merak konusu olmuş ve bu alanda da belirli periyotlarla literatür taramaları yayımlanmıştır. Yapılan literatür çalışmalarının bazılarında örneklem grubunu tezler oluştururken bazılarında örneklem grup olarak makaleler tercih edilmiştir. 2023 Mayıs ayı itibariyle Türkiye’de literatür incelendiğinde Bahar & Kiras (2005); Güven, Kaplan, Varinlioğlu, Sungur Gül & Bozkurt (2014); Yılmaz, Aydın & Bahar (2015); Altuntaş & Turan (2016); Kahyaoğlu (2016); Özbey & Şama (2017); Candaş & Karataş (2017); İbret & Yılmaz (2019); Arık (2019), Demirci & Hamzaoglu (2020); Şahin (2022); Gültekin (2022); Kanık & Çavuş Güngören (2022), Toksöz Barlas’ın (2022) çevre eğitimindeki odak konu yönelimlerini belirlemeye yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Yapılan tarama çalışmalardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde çevre eğitimi araştırmalarında genelde nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği örneklem grup tercihlerinin genelde öğretmen adayları, ortaokul öğrencileri ve öğretmenler olduğu; veri toplama araçlarında genellikle ölçeklerin tercih edildiği görülmüştür (Altuntaş & Turan, 2016; Demirci & Hamzaoglu, 2020; Güven, Kaplan, Varinlioğlu, Sungur Gül & Bozkurt, 2014; Kahyaoğlu, 2016; Özbay & Şama, 2017). Yapılan araştırmanın güncel tarihiyle çevre eğitimi araştırmacılarına yol göstereceği, literatürdeki çevre eğitimi konulu tezlerde sıklıkla çalışılmış ya da çalışılmamış alanları içereceği, yönelimi belirleme yönüyle literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırmada 2020, 2021, 2022 ve 2023 Mayıs ayına kadar yazılan çevre eğitimi konulu tezler yıllara, örneklem gruplarına, araştırma yöntemlerine, veri toplama araçlarına ve odak konularına göre incelenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada 2020 yılından 2023 yılı Mayıs ayına kadar Türkiye’de yapılmış ve YÖK Tez Merkezi’ne yüklenmiş tezlerin yöntem, örneklem, veri toplama aracı, çalışma odağı gibi kriterlere göre genel yönelimlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın doğası

gereği nitel araştırma desenlerinden doküman analizi tercih edilmiştir. Doküman analizinde belli bir amaç doğrultusunda kaynaklar bulunur, okunur, çeşitli analizlerden sonra değerlendirmeler yapılır (Karasar 2005; Yıldırım & Şimşek, 2013).

2.2. Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmada 2020, 2021, 2022, 2023 yılı Mayıs ayına kadar hazırlanan “Çevre Eğitimi” konulu tezler incelenmiştir. YÖK Tez Merkezi’nin arama butonuna “Çevre Eğitimi” anahtar kelimesi yazılmış ve bu kelimenin tezlerin bütün bölümlerinde aranması sağlanmıştır. Sonrasında “Eğitim ve Öğretim” konu sınırlaması ile yıl sınırlaması eklenerek toplam 150 teze ulaşılmıştır. Yapılacak araştırma için uygun olmayan tezler çıkarıldıktan sonra kalan toplam 116 tez incelenmiştir. Araştırma verilerinin toplandığı 2023 yılı Mayıs ayı itibariyle 2023 yılında toplam yirmi bir tez yayımlanmıştır. Tezler taranırken benzer tarama çalışmalarında kullanılan tez tarama formları incelenmiş ve uzman kişilerden yardım alınarak, araştırmacı tarafından tezin adı, örneklem grubu, araştırma deseni, veri toplama araçları ve tezin odak konusuna ilişkin verilerin toplanacağı bir form hazırlanmıştır. Bahsi geçen uzman kişiler fen eğitimi alanında doktorasını yapmakta olan iki öğretmen ve yine fen eğitimi alanında çalışan bir akademisyendir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak tezlerin yayımlandığı yıllar, örneklem grupları ve araştırma desenleri incelenirken betimsel analizden faydalanılmış; veri toplama araçları ve araştırma konusunun odağı belirlenirken içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi yapılırken sırası ile verilerin kodlanması, temaların bulunması, tema ve kodların düzenlenmesi ve yorumlama şeklinde bir süreç izlenir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu süreçte birbirinden bağımsız üç uzman verileri kodlamıştır. Fidan & Öztürk (2015)’e göre farklı uzmanların kodladığı veri setinin benzerliği önemlidir. Bu benzerlik oranı nitel araştırmalarda güvenilirliğin bir ölçütü olarak ifade edilmektedir. Kodlayıcılar arasındaki fikir birliğini ifade etmek için kullanılan Miles ve Huberman’ın benzerlik formülü yardımıyla yapılan hesaplamalar sonucunda kodlayıcılar arasındaki benzerlik oranı %90 olarak hesaplanmıştır. Miles Huberman (1994)’a göre içsel tutarlılığı ifade eden bu sonucun en az %80 olması gerekmektedir. Elde edilen sonuç kodlayıcılar arasındaki tutarlılığın yüksek olduğunu göstermektedir.

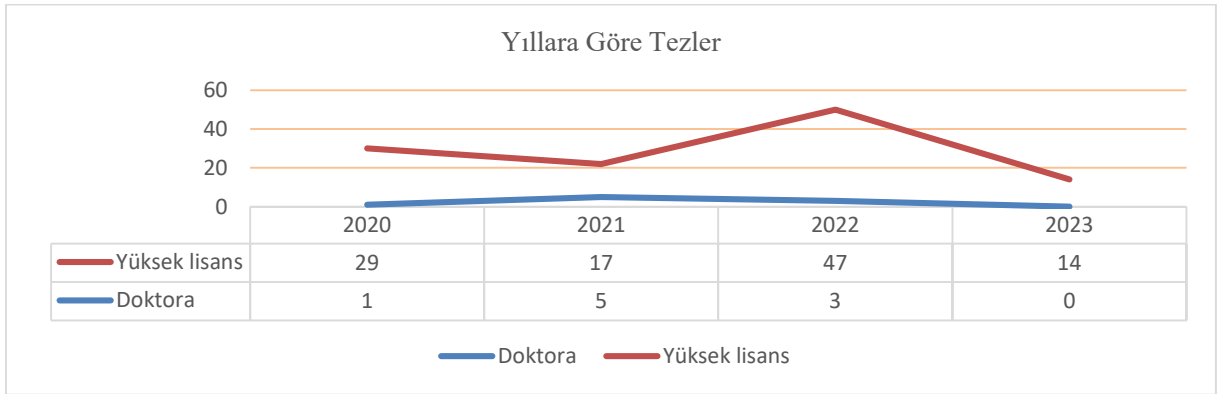
2.4. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmada kamuya açık bir kaynak olan YÖK Tez Tarama yer alan tezler taranarak *doküman analizi* tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında incelenen toplam 116 teze ilişkin bulgular, tezlerin yayınlandığı yıl, örneklem grup tercihi, araştırma deseni, çalışma konusu odağı temalarına göre tablo ve grafikler ile okuyuculara sunulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen 116 tezin 9’unun doktora, 107’sinin yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çevre eğitimi konulu tezlerin yıllara göre dağılımı 1.Grafik’te verilmiştir.

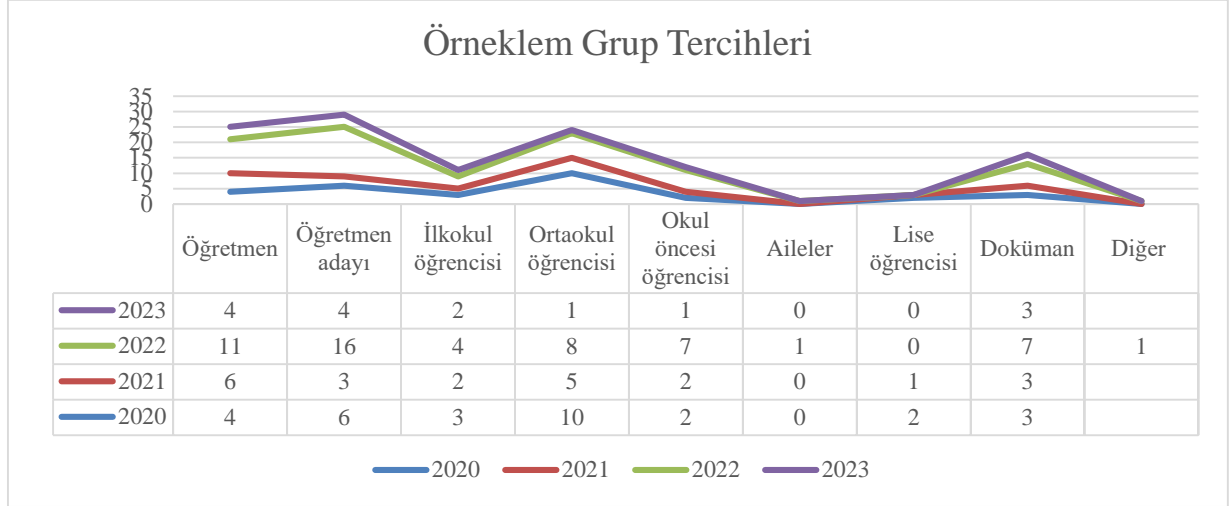

Grafik. 1. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çevre eğitimi konulu tezlerin yıllara göre dağılımı

Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerin sayısında 2022 yılında büyük bir artış olduğu ve verilerin toplandığı 2023 Mayıs ayı itibariyle de bu artışın devam ettiği

görülmektedir. Doktora tezlerinin ise toplam dört yıl içerisinde sadece 9 adet olması dikkat çekicidir.

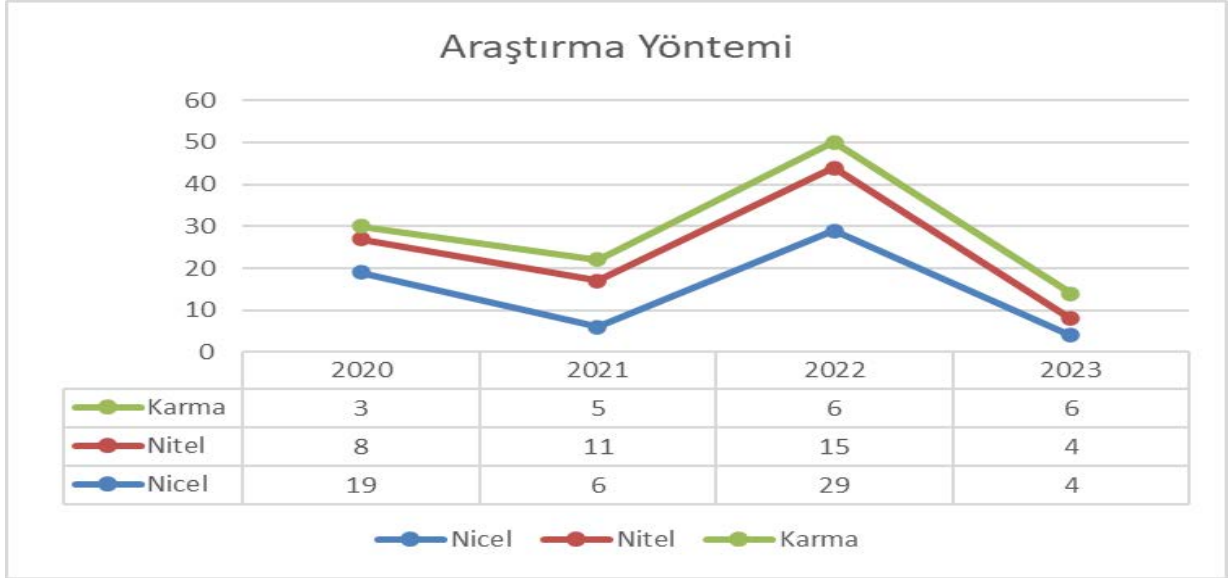
2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerin örneklem grupları tercihleri 2. Grafik’te verilmiştir.

Grafik 2. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerin örneklem grupları tercihleri

Türkiye’de 2020 yılından 2023 yılı Mayıs ayına kadar yazılan “çevre eğitimi” konulu tezlerde örneklem grubu olarak genellikle öğretmen adayları, öğretmenler ve ortaokul öğrencileri tercih edilmiştir. Ayrıca araştırmaya konu olan tezlerin örneklem grupları incelenirken, toplam 5 çalışmada birden fazla örneklem gruba çalışıldığı tespit edilmiştir. Aileler ile lise öğrencileri en az tercih edilen örneklem grupları olmuştur (Grafik 2).

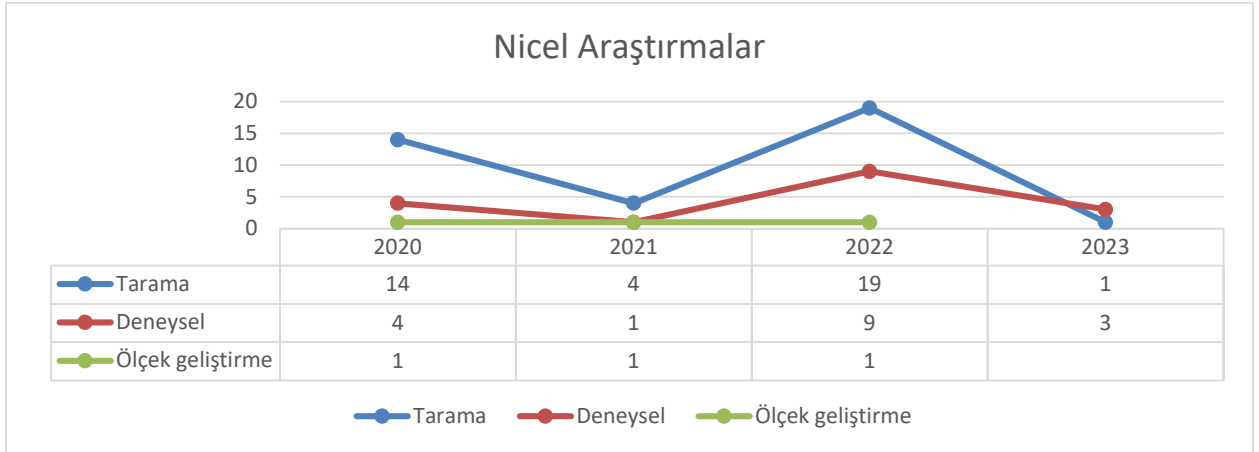
2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan “çevre eğitimi” konulu tezlerin araştırma yöntemi tercihleri 3.Grafik’te verilmiştir.

Grafik. 3. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çevre eğitimi konulu tezlerin araştırma yöntemi tercihleri

Buna göre; 2020, 2021, 2022 ve 2023 yılı Mayıs ayına kadar Türkiye’de yayımlanan “çevre eğitimi” konulu toplam 116 tezdten 58’inin nicel araştırma deseninde; 38’inin nitel araştırma deseninde; 20’sinin ise karma desende planlandığı görülmektedir.

Çalışmalarında nicel araştırma yöntemlerini tercih eden araştırmacıların hangi nicel deseni tercih ettiği 4.Grafik’te gösterilmiştir.

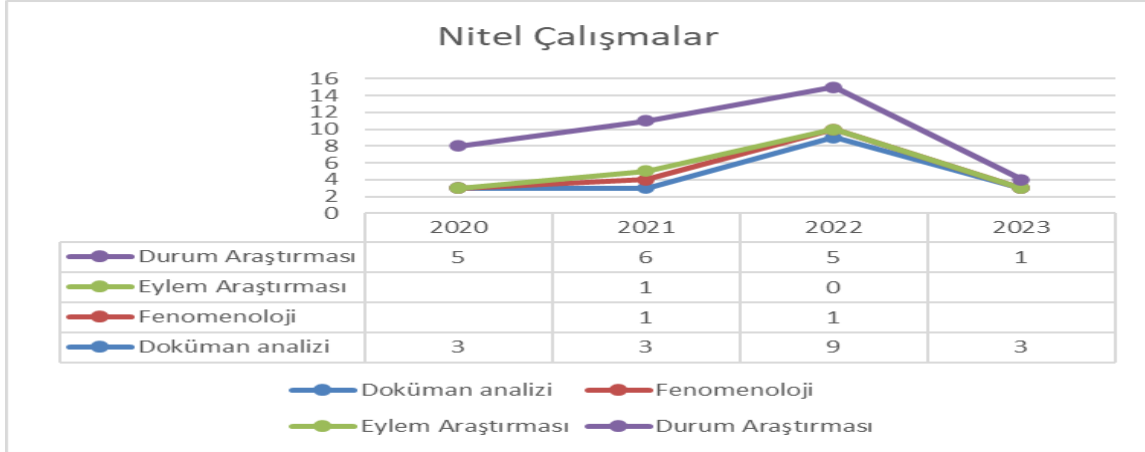

Grafik. 4. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan ve nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği tezlerde nicel araştırma deseni dağılımı

Buna göre nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği araştırmalarda, genellikle tarama yönteminin kullanıldığı görülmektedir. 2021 yılında tarama çalışmalarının sayısındaki

düşüş dikkat çekicidir. Ölçek geliştirme çalışmaları, her dönem en az çalışılan araştırma türü olmuştur.

Çalışmalarında nitel araştırma yöntemini tercih eden araştırmacıların nitel desen tercihleri 5.Grafik'te verilmiştir.

Grafik 5. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan ve nitel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği tezlerde desen dağılımı

2020 yılından 2023 yılı Mayıs ayına kadar Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerde, nitel araştırma desenleri arasında durum araştırması ve doküman analizlerinin nispeten daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Nitel çalışmalarda tercih edilen desenin bazı tezlerde net olarak ifade edilmediği görülmüş ve tez ayrıntılı incelenerek bir karara varılmıştır.

2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerin veri toplama aracı tercihleri 1.Tablo’da verilmiştir.

Tablo 1. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çevre eğitimi konulu tezlerin veri toplama aracı tercihleri

	2020		2021		2022		2023	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Tutum ölçeği	10	20,40	6	16,21	17	20,48	3	14,28
Görüşme soruları	7	14,28	12	32,43	11	13,25	5	23,80
Başarı testi	7	14,28	1	2,70	5	6,02	0	0
Davranış ölçeği	6	12,24	0	0	8	9,63	2	9,52

Çevre ve çevre etiği farkındalık ölçeği	4	8,16	3	8,10	4	4,81	2	9,52
Diğer	4	8,16	2	5,40	8	9,63	1	4,76
Doküman analizi	3	6,12	3	8,10	7	8,43	4	19,04
Çevre- fen okuryazarlığı ölçeği	2	4,08	1	2,70	4	4,81	0	0
Resimler çizimler	1	2,04	1	2,70	0	0	1	4,76
Gözlem- günlük	1	2,04	3	8,10	1	1,20	0	0
Çevre eğitimi öz yeterlilik ölçeği	1	2,04	0	0	5	6,02	1	4,76
Duyuşsal eğilimler ölçeği	1	2,04	1	2,70	3	3,61	1	4,76
Çevre risk algısı ölçeği	1	2,04		0	1	1,20	1	4,76
Ekolojik ayak izi ölçeği	1	2,04	1	2,70	2	2,40	0	0
Ekolojik vatandaşlık, kimlik ve ekolojik okuryazarlık ölçeği	0	0	1	2,70	4	4,81	0	0
Çevre bilinci testi	0	0	2	5,40	3	3,61	0	0
	49		37		83		21	

1.Tablo'ya göre 2020-2023 yılları arasında en çok tercih edilen veri toplama araçlarının “ölçekler” olduğu görülmektedir. Tezlerin genelinde birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. 2021 yılında veri toplama aracı olarak tutum ölçekleri kullanımı azalmıştır. Diğer olarak ifade edilen veri toplama araçları “epistemolojik inanç ölçeği, problem çözme testi, doğa sevgisi ölçeği, davranış değerlendirme formu, duyuşsal eğilimler ölçeği, çevre paradigması ölçeği, derin ekoloji ölçeği, fen ilgi anketi, karbon ayak izi bilgi testi, küresel ısınma bilgi ölçeği, ekobilimsel düşünme alışkanlıkları ölçeği, çevreye yönelik sorumlu davranış ölçeği, cümle tamamlama, yansıtıcı düşünme düzeyi belirleme” ölçeğidir.

2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu tezlerin araştırma odağı tercihleri 2.Tablo’da verilmiştir.

Tablo 2. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çevre eğitimi konulu tezlerin araştırma odağı tercihleri

	2020		2021		2022		2023	
	F	%	f	%	f	%	f	%
Çevre tutum- duyuşsal eğilim belirleme	6	14,29	1	3,33	10	14,71	1	4,76
Bir yöntemin çevre eğitiminde kullanımı	5	11,90	9	30,00	6	8,82	3	14,29
Çevre bilgisi	4	9,52	1	3,33	4	5,88	0	0,00
Çevre algısı- doğa algısı	3	7,14	1	3,33	0	0,00	1	4,76
Sürdürülebilirlik- enerji tasarrufu	3	7,14	1	3,33	1	1,47	0	0,00
Çevre okuryazarlığı	3	7,14	1	3,33	7	10,29	2	9,52
Ekolojik ayak izi- karbon ayak izi	3	7,14	1	3,33	1	1,47	1	4,76
Diğer	3	7,14	0	0,00	3	4,41	1	4,76
Ders kitapları ve öğretim programının incelenmesi	2	4,76	2	6,67	6	8,82	3	14,29
Çevre eğitimi farkındalığı- çevresel farkındalık	2	4,76	3	10,00	1	1,47	1	4,76
Çevre sorunları iklim değişikliği	2	4,76	1	3,33	4	5,88	1	4,76
Stem- çevre eğitimi	1	2,38	0	0	5	7,35	0	0
Çevre eğitimine ilişkin görüşler	1	2,38	0	0	1	1,47	1	4,76
Uygulamalı çevre eğitimi	1	2,38	0	0	1	1,47	0	0,00
Çevre eğitimi ve teknoloji	1	2,38	0	0,00	2	2,94	0	0,00
Öz yeterlilik	1	2,38	0	0,00	2	2,94	1	4,76
Çevresel davranış	1	2,38	0	0,00	2	2,94	1	4,76
Çevresel risk	1	2,38	0	0,00	1	1,47	1	4,76
Ölçek geliştirme	1	2,38	1	3,33	0	0,00	0	0,00
Çevre bilinci- çevre duyarlılığı	1	2,38	2	6,67	2	2,94	0	0,00
Çevrimiçi çevre eğitimi	0	0,00	1	3,33	0	0,00	2	9,52
Tezlerin genel incelenmesi	0	0,00	0	0,00	6	8,82	0	0,00
Su ayak izi- sıfır atık	0	0,00	1	3,33	0	0,00	1	4,76
Ekolojik kimlik gelişimi	0	0,00	0	0,00	2	2,94	0	0,00
Doğa vizyonu- algısı- metaforu	0	0,00	1	3,33	1	1,47	0	0,00
Ekobilimsel düşünme	0	0,00	0	0,00	1	1,47	0	0,00
Ekolojik vatandaşlık- çevresel vatandaşlık	0	0,00	1	3,33	1	1,47	1	4,76
Çevre etiği	0	0,00	2	6,67	1	1,47	0	0,00
Toplam	45	100	30	100	71	100	22	100

2.Tablo incelendiğinde çevreye yönelik tutum ve duyuşsal eğilim, çevre eğitiminde bir yöntem veya tekniğin etkililiği, çevre okuryazarlığı, çevre eğitimi konusunda kitap ve öğretim programlarının incelendiği araştırmalar her sene sayıca en çok tercih edilen araştırmalar olmuştur. Tez tarama çalışmalarının 2022 yılında daha fazla yapıldığı görülmüştür. Stem’in çevre eğitimine entegre edildiği çalışmaların sayısında 2022 yılında

bir artış mevcuttur. Ölçek geliştirme, çevrimiçi çevre eğitimi, doğa vizyonu, algısı, ekobilimsel düşünme gibi konular araştırmacılar tarafından daha az tercih edilen araştırma odakları olmuştur.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Yapılan araştırma 2020, 2021, 2022 ve 2023 yılı Mayıs ayına kadar Türkiye’de hazırlanan çevre eğitimi temalı tezlerdeki örneklem grubu, araştırma yöntem ve deseni, veri toplama aracı, odak araştırma konusu yönelimini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla YÖK Tez Merkezi’nde yayımlanan toplam 116 tez incelenmiştir. Belirli konularda hazırlanan tezlerin, belirli periyotlarla taranması literatürdeki eksiklikleri, yenilikleri ve yönelimleri görmek açısından araştırmacılara yol gösterebilmektedir (Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil & Nas 2021). Bu amaçla yapılan araştırmanın literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre yıllar içinde oransal olarak en fazla doktora tezi 2021, en fazla yüksek lisans tezi ise 2022 yılında hazırlanmıştır. 2022 yılında hazırlanan tezlerin sayıca çok olmasının sebebinin sık sık gündeme gelen iklim değişikliği haberleri, bu soruna ilişkin düzenlenen zirveler, anlaşmalar ve toplantılar ile yenilenen çevre eğitimi öğretim programının olduğu düşünülmektedir. 2020 yılında bütün dünyayı etkileyen ve insanlığın evlere kapanmasına sebep olan salgın sürecinin de konuyla ilgili tez sayısındaki artışta etkili olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada örneklem gruplarının tercihleri incelenmiş ve bütün yıllarda öğretmen adayları, öğretmenler ile ortaokul öğrencilerinin en fazla çalışma yapılan gruplar olduğu görülmüştür. Çevre eğitimi konulu tezlerin tarandığı araştırmalar, bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir (Bahar & Kiras, 2017; Candaş & Karataş, 2017; Güven ve diğ., 2014; Kahyaoğlu, 2016; Özbey & Şama, 2017; Varela-Losada, Vega-Marcote, Pérez-Rodríguez & Álvarez-Lires, 2016; Yılmaz & Aydın, 2015). Yağcı’ya (2022) göre 2010 yılının sonrasında Türkiye’de yapılan çevre ve doğa eğitimi konulu tezlerde en fazla tercih edilen örneklem grubunu ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Gültekin’in (2022) toplam 85 bilimsel araştırmayı incelediği araştırmasında örneklem grubu olarak genelde öğrencilerin tercih edildiği ve örneklem büyüklüğünün de 2-30 kişi arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toksöz Barlas’ın (2022) okul öncesi dönemde çevre eğitimi konulu elli tezi taradığı çalışmada ise

genellikle 0-50 kişi arasında örneklem büyüklüğü ile çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları Demirci & Hamzaoglu'nun (2020) yaptıkları araştırmanın bulguları ile uyuşmamaktadır. Demirci & Hamzaoglu'nun (2020) araştırmasında örneklem grubu tercihleri en fazla öğretmen adayları ve ortaokul öğrencileri olmuştur. Fakat bu araştırmada örneklem grubu olarak öğretmenler en fazla tercih edilen ikinci grubu oluşturmuştur. Eğitimin sacayaklarından biri olan öğretmenlerde, çevre eğitimine yönelik farkındalık oluşturmak ya da onlara öğrencilerde nasıl farkındalık yaratılabileceğini öğretmek, eğitim paydaşlarına ulaşmada en az zahmetli ve zaman açısından ekonomik bir yoldur. Buradan hareketle örneklem seçiminde kolay ulaşılabilirlik hâla önemli bir kriterken; örneklem grup seçiminde öğretmenlerin tercih edilmesi çok daha fazla kişiye doğrudan veya dolaylı etki edebilmek anlamında önemlidir. Yapılan araştırmada örneklem grup seçimleri incelendiğinde aileleri örneklemine dâhil eden bir tek çalışmaya rastlanmaktadır. Benzer şekilde örneklem grubu olarak okul öncesi öğrencilerinin seçildiği araştırmalar da nispeten sınırlıdır. Çevreye karşı farkındalık ve ekolojik kimlik geliştirebilmek için, çevre eğitimine olabildiğince küçük yaşlarda başlanılması gereklidir ve bu durumda aile faktörü oldukça önemlidir. Çevre eğitiminin temel amacının ekolojik kimliğe sahip bireyler yetiştirmek olduğu düşünüldüğünde ailede başlayan ve okul öncesi dönemden başlayarak devam eden bir eğitimin gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Kanık & Çavuş Güngören, 2022). Bu anlamda yapılan çalışmalarda okul öncesi öğrencilerinin ve ailelerinin uygulamalı çevre eğitim araştırmalarına dâhil edilmesiyle ekolojik kimlik gelişimi desteklenebilir (Erol, 2016). Bu nedenle ailelerin çevre eğitimine katılması ve hatta yetişkinler için de uygun çevre eğitim programlarının düzenlenmesi düşünülebilir. Araştırma dâhilinde taranan beş tezde birden fazla örneklem tercih edildiği görülmüştür. 2016-2020 yılları arasında çevre eğitimi temalı tezlerin incelendiği bir araştırmada birden fazla grubun tercih edildiği tez sayısı 12 iken (Demirci & Hamzaoglu; 2020) yapılan araştırmada bu sayısının beşe düştüğü görülmüştür. Bu durumun sebebinin zaman yetersizliği, veri toplamadaki zorluklar, ekonomik sebepler, veri analiz sürecinin çeşitlenmesi ve zorlaşması olduğu düşünölmektedir.

Bu araştırmada taranan tezlerin araştırma desenleri incelendiğinde “nicel araştırma desenleri”nin en fazla, “karma araştırma desenleri”nin ise en az tercih edildiği fark edilmiştir. Elde edilen bulgular Gültekin'in (2022) araştırma sonuçları ile uyumsuzdur. Araştırmacı 85 bilimsel çalışmayı incelediği araştırmasında, en fazla “nitel araştırma

desenleri”ne rastlamıştır. Araştırma yöntem ve desenlerinin birbirinden daha üstün oldukları yönler vardır fakat yöntem belirlenirken problem durumu oldukça önemlidir. Genelde nicel araştırma desenlerinin tercih edilme sebepleri arasında kolay genellenebilme, zaman ve maliyet açısından ekonomiklik ile veri analizlerinin nitel ve karma çalışmalara göre nispeten daha kolay olması sayılabilir. Elde edilen veriler, literatürdeki birçok çalışma ile aynı doğrultudadır (Aikens, McKenzie & Vaughter, 2016; Altuntaş & Turan, 2016; Bahar & Kiras, 2017; Candaş & Karataş, 2017; Demirci & Hamzaoglu, 2020; Güven ve diğ., 2014; Hart & Nolan, 1990; İbret & Yılmaz, 2019; Kahyaoğlu, 2016; Kanık & Çavuş Güngören, 2022; Özbey & Şama, 2017; Varela-Losada, Vega-Marcote, Pérez-Rodríguez & Álvarez-Lires, 2016; Yılmaz & Aydın, 2015). Nicel araştırma yöntemlerini tercih eden araştırmacılar genelde “tarama deseni”ni kullanırken, sadece üç araştırmacı “ölçek geliştirme çalışması” yapmıştır. Ölçek geliştirme çalışması yapılan araştırmaların üçünün de doktora çalışması olmasının sebebi, ölçek geliştirmenin ayrı bir uzmanlık alanı olmasından kaynaklanmaktadır. Toksöz Barlas’ın 2022 yılında 50 tezi taradığı araştırmasında en fazla tercih edilen araştırma yönteminin *nicel*; en fazla tercih edilen desenin ise *deneysel* desen olduğu ifade edilmiştir. Bahsi geçen araştırma bulgusu ile yapılan çalışmadan elde edilen bulgular uyuşmamaktadır. Bu durumun örneklem gruba dâhil edilen tez seçiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitel araştırma yöntemlerini tercih eden araştırmacıların genelinde durum çalışması yaptığı görülmüştür. Durum çalışmasının yapıldığı araştırmalarda genelde örneklem grubunu öğrencilerin oluşturduğu ve araştırmacının da araştırmada bizzat yer aldığı görülmüştür. Bu durumun veri toplama aşamasındaki kolaylık ve sürecin yakın takibi açısından tercih edildiği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin veri toplama aracı tercihleri incelendiğinde tutum ölçeklerinin, görüşme sorularının, davranış değerlendirme formlarının en çok tercih edilen veri toplama araçları olduğu görülmüştür. Kısıtlı zamanda hızlı ve genellenebilir verilerin toplanabilmesi avantajından ötürü her dönem ölçek ve anketler en fazla tercih edilen veri toplama araçları olmaktadır. Benzer bulgulara ulaşan çok sayıda araştırma vardır. Güven ve diğ., (2014), Yılmaz & Aydın (2015), Altuntaş & Turan (2016), Kahyaoğlu (2016), Özbey & Şama (2017), Candaş & Karataş (2017), Bahar & Kiras (2017), Demirci & Hamzaoglu (2020) da yaptıkları araştırmalarda veri toplama aracı olarak en çok ölçeklerin tercih edildiğini ifade etmişlerdir.

Çevre eğitimi amacının ekolojik kimlik gelişimini desteklemek olduğu düşünüldüğünde sadece bilişsel ve duyuşsal verilere dayalı bir veri toplama sürecinin yeterli olmayacağı açıktır. Bu yüzden davranışa dönük, davranışın ardındaki itici gücün sebeplerini bulmaya yönelik alternatif veri toplama araçları süreç için daha uygundur. Yapılan araştırmaya göre yıllar içinde alternatif veri toplama araçlarının çeşitliliğinde bir artış söz konusudur. 2020 yılında Demirci ve Hamzaoglu'nun yaptığı araştırmada 2016-2020 yılları arasında taranan tezlerde 2018 yılından sonra tutum, başarı ve davranış ölçeklerinin yanı sıra karikatürler, çizimler, etkinlik değerlendirmeleri, günlükler vb.nin kullanımlarının arttığı ifade edilmektedir. Bu artışın 2020-2023 yılları arasında da devam ettiği söylenebilir. Veri toplama araçlarının çeşitliliği araştırma konularının da değiştiğine işaret eder. Artık çevre eğitiminde çevre bilgisi, tutumu ve davranışın incelenmesinden ziyade çevre eğitiminde daha spesifik konular araştırılmaya başlanmıştır.

Yapılan araştırmanın asıl amacı çevre eğitimi konulu tezlerdeki konu odağı yöneliminin bulunmasıdır. Veriler incelendiğinde çevre tutumu, bir yöntemin çevre eğitiminde kullanılması ve çevre okuryazarlığı konu başlıkları en çok tercih edilen konular olmuştur. Çevre eğitimi kitap ve öğretim programlarının incelenmesi ile çevre bilgisi de popüler olan konu başlıklarındandır. Çevre sorunları ve iklim değişikliği konuları 2022 yılından itibaren daha fazla araştırılan konu başlıkları olmuştur. Şahin'in (2022) okul öncesi gruplarıyla yapılan tezleri taradığı araştırmasında da en fazla araştırılan konunun çevre tutumu ve algısı olduğu sonucuna varılmıştır. Güven ve arkadaşları (2014) ile Altuntaş & Turan'ın (2016) yaptıkları tarama çalışmalarında da en fazla odağa alınan konu çevre tutumu olmuştur. Hart & Nolan (1999) kırka yakın doktora tezini taradıkları araştırmalarında bir yöntemin çevre eğitiminde kullanılması ve sonucunda bilişsel, duyuşsal değişimlerin oluşması konu başlığının en fazla tercih edilen konu başlığı olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Briggs, Trautmann ve Fournier'in (2018) 84 bilimsel çalışmayı taradıkları araştırmalarında da odağa alınan ve araştırılan çevre eğitimi konusunun çevre bilgisi ve bilinci olduğu ortaya çıkmıştır. Varela-Losada, Vega-Marcote, Pérez-Rodríguez & Álvarez-Lires'a (2016) göre çevre eğitimi konulu makalelerde en fazla "çevre bilgisi, davranışı ve tutumu, çevre eğitimi etkililiği, iklim değişikliği ve çevre kirliliği" konuları çalışılırken; en az çalışılan başlıkların "uygulamalı çevre eğitimi, doğa bağlılığı, çevre eğitimi becerileri" olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan araştırmaya göre Türkiye’de Stem eğitiminin popüler hâle gelmesi ile evre eğitimine Stem etkinliklerinin entegre edildiği çalışmaların sayısı 2022 yılında en yüksek düzeye ulaşmıştır. “Ekolojik kimlik gelişimi, doğa vizyonu, doğa algısı, ekobilimsel düşünme, evre etiği” konuları nispeten daha az çalışılan konu başlıklarıdır. Aikens, McKenzie & Vaughter (2016) yaptıkları uluslararası düzeydeki araştırma neticesinde, araştırmacıların gelecekte iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularına yoğunlaşmalarını önermişlerdir.

Demirci & Hamzaoglu’nun 2020 yılında hazırladıkları ve 2016-2020 yılları arasında yayımlanmış toplam 147 tezi taradığı çalışmada evre etiği, evre konulu kavram yanılığları, ekolojik kimlik gelişimi, evre eğitiminde bilimsel süreç becerileri, eko okullar ve orman okulları, çevresel risk algısı, biyoçeşitlilik okuryazarlığı konu başlıklarının yok denecek kadar sınırlı çalışmalarda odağa alındığına işaret edilmiştir. 2020-2023 yılları arasında yapılan tezlerin tarandığı bu araştırmada eko okul, orman okulu gibi uygulamalı çalışmalara hiç rastlanmamıştır. Yapılan araştırmada evre eğitimi konu odağının çeşitlendiği söylenebilir. Araştırmacılar alışıl gelmiş konu başlılıklarını devam ettirirken yeni konu başlıklarını az da olsa araştırmışlardır. Sonuç olarak 2020-2023 yılları arasında yayımlanan tezlerde diğer akademik çalışmalara paralel olarak benzer yöntem ve tekniklerin, örneklem grupların, veri toplama araçlarının tercih edildiği görülmüş; veri toplama araçları ve odak konu çeşitliliği nispeten artmıştır.

Dünya literatüründe evre eğitimi için nc dergilerde yayımlanan akademik çalışmalar incelendiğinde iklim değişikliği, sürdürülebilirlik, eko okul, orman okulu, insan doğa ilişkilileri, ekolojik kimlik gelişimi gibi konulara odaklanıldığı görülmektedir. Fakat Türkiye’deki literatür incelendiğinde henüz uygulamaya dönük, karakter değişimini hedefleyen, öğrencilere ömür boyu eşlik edecek ekolojik kimlik gelişimini destekleyen uygulamalı araştırmaların hl sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Oysa yapılan araştırmalarda sadece var olan durumun ortaya konulmasından ziyade örneklem grubuna katkı sağlaması da önemlidir. Bu yüzden kimlik değişiminin hedeflendiği evre eğitiminde uygulamalı evre eğitimi çalışmalarının yapılması yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Aikens, K., McKenzie, M., & Vaughter, P. (2016). Environmental and sustainability education policy research: A systematic review of methodological and thematic trends. *Environmental Education Research*, 22(3), 333-359.

- Altuntaş, E. Ç., & Turan, S. L. (2016). Çevre eğitiminde 2010-2015 yılları arasında yapılan araştırmalar ve eğilimler. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Arık, S. (2019). Sürdürülebilir çevre eğitimi ile ilgili tezlerin eğilimleri: Bir sistematik inceleme. *I. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu (UBEST-2019)*, (02-04 Mayıs 2019), İzmir.
- Bahar, M., & Kiras, B. (2017). Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu makale ve tezlerin genel analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17(4), 1702-1720.
- Briggs, L., Trautmann, N. M., & Fournier, C. (2018). Environmental education in Latin American and the Caribbean: the challenges and limitations of conducting a systematic review of evaluation and research. *Environmental Education Research*, 24(12), 1631-1654.
- Can Yaşar, M., & Aral, N. (2011). Türkiye’de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 70-90.
- Candaş, Z., & Karataş, A. (2017). Türkiye’de 1996-2016 yılları arasında çevre eğitimi alanında yapılan çalışmaların içerik analizi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 5(2), 143-159.
- Coşkun, İ., Dündar, Ş., & Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396.
- Demirci, M., & Hamzaoglu, E. (2020). General Trends in Theses on Environmental Education in Turkey. Turhan Çetin, Yurdal Dikmenli, Adem Sezer (Eds.), *New Trends in Educational Sciences* (ss. 242-256). SRA Academic Publishing.
- Duman, A., & Inel, Y. (2019). Review of master's theses in the field of social studies education between 2008 and 2014. *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 66-73.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 91-100.
- Erol, A. (2016). *Proje yaklaşımına dayanan aile katılımlı çevre eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gültekin, M.E. (2022). *Okul Öncesi Eğitimde Çevre Eğitimi Alanında Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

- Güven, E., Kaplan, Z., Varinlioğlu, S., Sungur, K., & Bozkurt, O. (2014). Çevre eğitimi alanındaki çalışmaların incelenmesi: Türkiye’de mevcut durum. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 8(2), 1-18.
- Hart, P., & Nolan, K. (1999). A critical analysis of research in environmental education. *Studies in Science Education*, 34(1), 1-69.
- İbret, B. Ü., & Yılmaz, O. (2019). Sosyal bilgilerde çevre eğitimi: lisansüstü çalışmalara ait bir inceleme. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 431-449.
- Kahyaoğlu, M. (2016). Türkiye’de çevre eğitimi üzerine yapılan araştırmalar: bir içerik analizi çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 50-60.
- Kanık, B., & Çavuş Güngören, S. (2022). *Çalışma grubunun öğretmen adaylarının olduğu çevre eğitimi tezlerinin incelenmesi*. VI. Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi, Özet kitapçığı, s.5-6, Çanakkale.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karkın, A. M. (2011). Müzik bilimleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 143-149.
- Korfiatis, K. (2016). Science education journals as hosts of environmental education research: perspectives and trends in the 21st century. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(16), 9489-9506.
- North American Association for Environmental Education (2016). *Developing a state environmental literacy plan*, Washington.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.,
- Özbey, Ö. F., & Şama, E. (2017). 2012-2016 arasındaki yıllarda çevre eğitimi kapsamında yayımlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 212-226.
- Sak. R., Şahin Sak. İ., Öneren Şendil. Ç., & Nas. E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Saylan, C., & Blumstein, D. (2011). *The failure of environmental education (and how we can fix it*. Univ of California press.
- Sezer, A., İnel. Y, & Gökalp, A. (2019). Çalışma grubu sosyal bilgiler öğretmenleri olan Türkiye’deki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 1-17.
- Şahin. S. B. (2022). *Okul öncesi dönemde çevre eğitimi alanında yapılan araştırmalara yönelik inceleme: meta-sentez çalışması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.

- Toksöz Barlas, F. (2022). *2005-2020 yılları arasında Türkiye’de yapılan okul öncesi eğitim alanındaki çevre eğitimi tezlerinin yöntem açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Tsevreni, I. (2011). Towards an environmental education without scientific knowledge: an attempt to create an action model based on children's experiences, emotions and perceptions about their environment. *Environmental Education Research*, 17(1), 53-67.
- Ürey, M. (2018). Çevre eğitimi. Ahmet Tekbıyık (Ed.), Gültekin Çakmakçı (Ed.), *Fen Bilimleri Öğretimi ve STEM Etkinlikleri* içinde (s. 323-352). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Varela-Losada, M., Vega-Marcote, P., Pérez-Rodríguez, U., & Álvarez-Lires, M. (2016). Going to action? A literature review on educational proposals in formal Environmental Education. *Environmental Education Research*, 22(3), 390-421.
- Yağcı, G. (2022). *2010 yılı ve sonrasında doğa ve çevre eğitimi alanında türkiye’de yapılmış tezlerin nitel ve nicel açıdan incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ş., Aydın, F., & Bahar, M. (2015). 1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 383-413.

EXTENDED ABSTRACT

Tendencies of Environmental Education Theses Published in Turkey Between 2020-2023

Introduction:

Environmental problems such as consumption of natural resources, air and water pollution, climate change threaten many areas such as human health, economic development and national security. Understanding other viewpoints, critically analyzing issues, striking a balance between competing needs, and acting consciously are all required for solving these problems. Without a doubt, properly administered education is the path to a solution. Environmental education should encourage individuals to think, make decisions and change their lives (North American Association for Environmental Education [NAAEE], 2016). However, the inability of environmental education to show the desired effect in the last forty years and the fact that environmental destruction has reached an irreversible point have increased the importance of environmental awareness and ecological identity development (Saylan and Blumstein, 2011; Erten, 2005). Therefore, environmental education has become extremely important. Raising an individual with an ecological identity with a conscious and desired behavioral change that may occur in the individual at the center of education; it will make it possible for environmental problems to be solved or even not to occur at all (Erten, 2005; Ürey, 2018). As in the world, the importance given to environmental education in our country is increasing day by day. The general orientation of the studies in this field of environmental education has always been a matter of curiosity and literature reviews have been published periodically in this field. It is expected that the research to be conducted will guide environmental education researchers with its current history, express the areas that have been studied or not studied in the theses on environmental education in the literature, and contribute to the literature in terms of determining the orientation. In the research, theses on environmental education made until 2020, 2021, 2022 and 2023- May were examined according to years, sample groups, research methods, data collection tools and focus topics.

Material and Methods:

Research Model

In this research, it is aimed to determine the general orientation of the theses made in Turkey from 2020 to May 2023 and uploaded to the YÖK Thesis Center according to criteria such as method, sample, data collection tool, study focus. Due to its nature, document analysis, one of the qualitative research designs, was preferred in the research.

Data Collection

In the research, theses on "Environmental Education" prepared until 2020, 2021, 2022, and 2023- May were examined. The keyword "Environmental Education" was added to the search button in the Yök Thesis Center and this word was searched in all sections of the thesis. Afterwards, a total of 150 theses were reached by adding the "Education and Training" subject limitation and the year limitation. After eliminating the theses that were not suitable for the research to be conducted, a total of 116 theses were examined. As of May 2023, when the research data were collected, a total of twenty-one theses were published in 2023. While scanning the theses, the thesis screening forms used in similar screening studies were examined and a form was prepared by the researcher with the help of experts to collect data on the name of the thesis, sample group, research design, data collection tools and the focus of the thesis. The experts mentioned are two teachers who are doing their doctorate in science education and an academician working in the field of science education.

In accordance with the purpose of the research, descriptive analysis was used while examining the years in which the theses were published, sample groups and research designs; content analysis was used while determining the data collection tools and the focus of the research topic. In this process, three independent experts coded the data. As a result of the calculations made using Miles and Huberman's similarity formula, which was used to express the consensus between the coders, the similarity rate between the coders was calculated to be 90%.

Findings

The findings of a total of 116 theses examined within the scope of the research were presented to the readers in tables and graphs according to the year the theses were

published, sample group preference, research design, and study subject focus. It can be seen that the number of dissertations on environmental education published in Turkey increased significantly in 2022 and that this increase continued in May 2023, when the data was collected. It is noteworthy that there are only 9 doctoral theses in a total of four years. Teacher candidates, teachers and secondary school students were generally preferred as the sample group in the theses on "environmental education" conducted from 2020 to May 2023 in Turkey. In addition, while examining the sample groups of the theses that are the subject of the research, it was determined that a total of 5 studies were studied with more than one sample group. Families and high school students were the least preferred sample groups. In the quantitative research design of 58 out of a total of 116 theses on "environmental education" published in Turkey until May 2020, 2021, 2022 and 2023; In the qualitative research design of 38 of them; It is seen that 20 of them are planned in mixed design. In the theses on environmental education published in Turkey from 2020 to May 2023, it is seen that case studies and document analyzes are relatively preferred among qualitative research designs. It was observed that the preferred design in qualitative studies was not clearly expressed in some theses, and a decision was made by examining the thesis in detail. According to the results, it is seen that the most preferred data collection tools between 2020-2023 are scales. More than one data collection tool was used throughout the theses. In 2021, the use of attitude scales as a data collection tool has decreased. Other stated data collection tools are epistemological belief scale, problem solving test, love of nature scale, behavior evaluation form, affective tendencies scale, environmental paradigm scale, deep ecology scale, science interest questionnaire, carbon footprint knowledge test, global warming knowledge scale, ecoscientific thinking habits scale, environmentally responsible behavior scale, sentence completion, reflective thinking level determination scale. Studies examining the attitudes and affective tendencies towards the environment, the effectiveness of a method or technique in environmental education, environmental literacy, environmental education books and curricula have been the most preferred research every year. It has been observed that more thesis screening studies were carried out in 2022. There is an increase in the number of studies in which stem is integrated into environmental education in 2022. Topics such as scale development, online environmental education, nature vision and perception, and ecoscientific thinking have become less preferred research focuses for researchers.

Conclusion and Suggestions

When the sample group preferences are examined in the research, it is seen that the pre-service teachers, teachers, secondary school students are the most studied groups in all years.

In this study, in which the theses made between 2020-2023 were scanned, no applied studies such as eco school or forest school were encountered. It would not be wrong to say that the focus of environmental education has diversified in the research. While the researchers continued their usual topics, they also searched for new ones, albeit a little. As a result, in the theses published between 2020-2023, it was seen that similar methods and techniques, sample groups, data collection tools were preferred in parallel with other academic studies. The variety of data collection tools and focus topics has increased relatively.

When the academic studies published in leading journals for environmental education in the world literature are examined, it is seen that the focus is on issues such as climate change, sustainability, eco school, forest school, human-nature relations, and ecological identity development. However, when the literature in our country is examined, it is seen that there are still a limited number of applied studies that are practical, aim at character change, and support the development of an ecological identity that will accompany students for a lifetime. However, it is also important to contribute to the sample group rather than just reveal the existing situation in the research. Therefore, applied environmental education studies will be appropriate in environmental education where identity change is aimed at.